

Marian Kisiel

# Critica varia



Tytuł klasyczny, głęboko osadzony w tradycji literackiej, w krótkiej formule informujący czytelnika o tym, czego może się spodziewać. Czyli: erudycji, racjonalizmu i precyzji, krytycyzmu w rozumieniu Kantowskim, różnorodności tematów i pretekstów tematycznych, różności – w znaczeniu różnienia się, odrębności – proponowanego patrzenia na materię, o której mowa. A także, o czym się przekonamy, otwierając tom, odmienności gatunkowej poszczególnych tekstów, ich stylistycznej i kompozycyjnej różnorodności, świadomego posługiwania się formą – czyli literackości obecnej nie tylko w warstwie tematycznej, w funkcji przedmiotowej, ale w tym samym stopniu i z tą samą intensywnością literackości podmiotowej, czyli kreatywnego podejścia autora do gatunkowych konwencji wypowiedzi tak zwanej krytycznoliterackiej. [...]

Marian Kisiel jest z gatunku tych krytyków, którzy nie poprzestają na ustalonych ocenach, przyjętych odczytaniach, nie chodzi uczęszczanymi drogami interpretacyjnymi. Jego kolejne i liczne publikacje obejmują całe spectrum aktywności krytyka literackiego i badacza literatury. To czytelnik, literaturoznawca i pisarz oryginalny i niezależny, uważny w dostrzeganiu detali i dysponujący szeroką perspektywą kulturoznawcy. *Critica varia* stanowi najnowszy i świetny przykład tych możliwości, a jako że jest to bardzo dobrze napisana książka, ma ona swoją wartość zarówno poznawczą, jak i estetyczną.

*Z recenzji wydawniczej  
prof. zw. dr. hab. Andrzeja Zawady*

## **Critica varia**

PRACE  
NAUKOWE



UNIWERSYTETU  
ŚLĄSKIEGO  
W KATOWICACH

NR 3062

**Marian Kisiel**

# **Critica varia**

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego



Katowice 2013

Redaktor serii: Historia Literatury Polskiej  
Marek Piechota

Recenzent  
Andrzej Zawada

# Spis treści

**Antescriptum** 7

**Współczesność: tekst umykający** 9

Przeglądy 19

**Narracje emigracyjne**

O typologiach prozy polskiej na obczyźnie po 1939 roku 21

**Tekst Orientacji**

Jak czytano/czytamy „nieobecne pokolenie”? 35

**Po roku 1989**

Jak możliwa jest synteza literatury polskiej 55

Portrety 65

**Prawo sądu**

O Stanisławie Baczyńskim 67

**Historiozof polskiej emigracji**

Tymon Terlecki w pierwszych latach drugiego wychodźstwa  
niepodległościowego 79

**Pamięć i widmo świata**

O *Rozmowach z Marią Kuncewiczową* 99

**Krytyka jako autobiografia**

Szkic do portretu Jacka Łukasiewicza 115

**Literatura, czyli świat**

O Andrzeju K. Waśkiewiczzu 131

## **Marzenie i śmierć**

O Stefanie Szymutce 145

Rozmowy 157

## **Z Katowic na wojnę**

Rozmowa z Wojciechem Żukrowskim 159

## **Romantyzm to walka o oddech**

Rozmowa z Ireneuszem Opackim 171

## **O literaturze, literatach i badaniach literackich**

Rozmowa z Henrykiem Markiewiczem 187

Laudacje 199

## **„Nic, najwyżej piękno”**

Pochwała Czesława Miłosza 201

## **Jeden z pokolenia**

Pochwała Tadeusza Różewicza 209

## **Jeden z nas**

Pochwała Sławomira Mrożka 227

## **Kulturę umarłą przeniósł do wieczności literatury**

Pochwała Wiesława Myśliwskiego 235

Nota bibliograficzna 243

Indeks osobowy 245

Summary 253

Резюме 255

# Antescriptum

Przeczytać tylko jedno dzieło danego autora, to mieć z nim tylko jedno spotkanie. [...] W dziedzinie krytyki poznanie istnieje tylko dzięki rozpoznawaniu. Kiedy czytamy pojedynczą książkę nieznanego nam autora, nie wiemy, jak oddzielić to, co ważne, od tego, co przypadkowe. Tylko spostrzeganie form podobnych w różnych okolicznościach może nam pokazać, czy mają coś istotnego. To znaczy, że poznanie krytyczne w literaturze (oraz w innych sztukach) nie różni się od poznawania rzeczywistości psychologicznej, moralnej, socjologicznej, które możemy uzyskać o nas samych czy o innych ludziach, ponieważ w obu przypadkach opiera się ono na wcześniejszym doświadczeniu. Trudno nam jednak określić jego znaczenie, jak długo nie było powtarzane. Rozumieć, to znaczy czytać, a czytać, to czytać wielokrotnie, czy w szczególności, przy lekturze innej książki, odbierać doznania, których poprzednia nam nie przekazała wystarczająco. Podobnie jak powstał **czas odnaleziony**, istnieje **lektura odnowiona**, **doświadczenie przeżyte na nowo**, **zrozumienie skorygowane**, a krytycznym aktem *par excellence* jest taki, który w całości pisarskiego dzieła na nowo czytanego pozwala nam retrospektywnie stwierdzać powtórzenia o czymś świadczące i charakterystyczne obsesje.

Georges Poulet

w przekładzie Judyty Zbierskiej-Mościckiej



## Nota bibliograficzna

Zamieszczone w tym zbiorze szkice, rozmowy i laudacje były już na ogół drukowane wcześniej w tomach zbiorowych lub czasopismach. Obecnie zostały przejrane, stylistycznie poprawione, czasami skrócone lub dopełnione. Oto ich pierwodruki:

*O próbach typologii prozy polskiej na obczyźnie po 1939 roku.* W: *Proza polska na obczyźnie. Problemy — dyskursy — uzupełnienia.* T. 1. Red. Z. ANDRES, J. PASTERSKI, A. WAL. Rzeszów 2007, s. 27—36.

*Tekst Orientacji.* „Integracje” 1991, z. 27, s. 32—36.

*Jak możliwa jest synteza literatury polskiej po 1989 roku?* W: *Inna literatura? Dwudziestolecie 1989—2009.* T. 1. Red. Z. ANDRES, J. PASTERSKI. Rzeszów 2010, s. 13—22.

*Prawo sądu. O Stanisławie Baczyńskim.* W: *Czytanie Dwudziestolecia, III.* T. 2. Red. E. HURNIK, E. WRÓBEL. Częstochowa 2012, s. 9—15.

*Historiozof polskiej emigracji. Tymon Terlecki w pierwszych latach drugiego wychodźstwa niepodległościowego.* W: *Tymon Terlecki. Pamięć i sumienie emigracji.* Red. A. JUSZCZYK. Przemyśl 2010, s. 99—113.

„Z gapiostwa, z ekstazy i z niebycia”. *O niektórych aspektach światopoglądu Marii Kuncewiczowej.* W: *W stronę Kuncewiczowej. Studia i szkice.* Red. W. WÓJCIK. Katowice 1988, s. 19—30.

*Krytyka jako autobiografia. Szkic do portretu Jacka Łukasiewicza.* W: *Obszary kultury. Księga ofiarowana Profesorowi Krzyszto-*

- fowi Dmitrukowi w 70. rocznicę urodzin.* Red. J. PASTERKA, S. ULIASZ. Rzeszów 2011, s. 61—70.
- Z Katowic na wojnę. Z Wojciechem Żukrowskim rozmawia ...* „Śląsk” 1999, nr 9, s. 36—38.
- Romantyzm to walka o oddech. Z prof. dr. hab. Ireneuszem Opackim rozmawia ...* „Śląsk” 1996, nr 2, s. 18—21.
- O literaturze, literatach i badaniach literackich. Z prof. dr. Henrykiem Markiewiczem rozmawia ...* „Śląsk” 1995, nr 1, s. 8—10.
- Miejsce Miłosza (wypisy z krytyki polskiej).* „Śląsk” 2001, nr 6, s. 36—37.
- Kłopoty z Różewiczem.* „Śląsk” 2001, nr 10, s. 26—27; *Różewicz: jeden z pokolenia.* W: *Ewangelia odrzuconego. Szkice w 90. rocznicę urodzin Tadeusza Różewicza.* Red. J.M. RUSZAR. Warszawa 2011, s. 9—21.
- Laudacja.* W: *Sławomir Mrożek. Doctor Honoris Causa Universitatis Silesiensis.* Red. M. KISIEL. Katowice 2012, s. 17—22.

# Indeks osobowy

- A**dorno Theodor-Wisengrund  
(właśc. Theodor Ludwig Wiesengrund) 215, 217, 221
- Ajdkiewicz Kazimierz 15, 58
- Anders Władysław 92, 93
- Andres Zbigniew 29, 243
- Ankersmit Frank 137
- Anonim 44, 45, 49
- Auderska Halina 168
- Augustyn, św. (właśc. Aurelius Augustinus) 114
- B**achelard Gaston 60
- Bacon Francis 224
- Baczyński Krzysztof Kamil 67, 92, 139, 140, 141, 183
- Baczyński Stanisław 67—78
- Bagłajewski Arkadiusz 61
- Balcerzan Edward 9, 10, 16, 17, 31, 32, 33, 41
- Barańczak Stanisław 40, 41, 51, 192
- Barbusse Henri 161
- Barthes Roland 59
- Bauer Zbigniew 41
- Belmont Leo (właśc. Leopold Blumental) 68
- Bereś Stanisław 29, 30
- Bereza Henryk 236
- Białoszewski Miron 140, 141, 192
- Bieda Małgorzata 209, 212
- Biedrzycki Krzysztof 192
- Bieniek Juliusz, bp 165, 166
- Bieńczyk Marek 174
- Bieńkowski Zbigniew 43
- Bierezin Jacek 40
- Biskupski Andrzej 42, 48, 49
- Bitner Dariusz 188
- Blanchot Maurice 222
- Blixen Karen (właśc. Karen Christente von Blixen-Finecke) 149
- Błoński Jan 36, 38, 39, 47, 191, 201, 207, 208, 227
- Bobkowski Andrzej 26
- Bocheński Innocenty Maria, o. — zob. Bocheński Józef Franciszek Emanuel
- Bocheński Józef Franciszek Emanuel 99
- Borowski Tadeusz 183
- Borowy Waław 92, 174
- Braun Kazimierz 218
- Brodzka Alina 77, 145
- Broniewski Władysław 43, 50, 121, 139, 140, 141, 149
- Browarny Wojciech 33
- Brucz Stanisław 142

- Brudnicki Jan Zdzisław 38  
 Brzeski Kazimierz 142  
 Brzękowski Jan 43, 142  
 Brzozowska Antonina 76  
 Brzozowski Stanisław 68, 75, 76,  
 78  
 Bujnicki Tadeusz 145  
 Bujnowski Józef 25, 89  
 Burkot Irena 209, 212  
 Burkot Stanisław 58
- C**  
 Camus Albert 50  
 Chciuk Andrzej 27  
 Chmielowiec Michał 22, 24, 26  
 Chrystus zob. Jezus Chrystus  
 Chrzanowski Maciej 38  
 Churchill Winston Leonard  
 Spencer 159  
 Chwin Stefan 38, 188  
 Constant Benjamin (właśc. Hen-  
 ri-Benjamin Constant de Re-  
 becque) 46  
 Conrad Joseph (właśc. Józef Te-  
 odor Konrad Korzeniowski)  
 71  
 Courts-Mahler Hedwig 188  
 Courts-Mahlerowa Jadwiga zob.  
 Courts-Mahler Hedwig  
 Cudak Romuald 82  
 Czachowska Jadwiga 68  
 Czapliński Przemysław 58, 61,  
 237, 238, 239, 242  
 Czarnyszewicz Florian 25, 27  
 Czechow Anton Pawłowicz  
 167  
 Czechowicz Józef 139, 140, 141  
 Czerniawski Adam 138  
 Czerska Tatiana 15, 58  
 Czyżewski Tytus 142
- D**  
 Danilewicz-Zielińska Maria 25,  
 26, 29  
 Dąbrowska Maria 68, 189  
 Dedecius Karl 212—213  
 Derrida Jacques 150  
 Dmitruk Krzysztof 243—244  
 Dobek Czesław 28  
 Domańska Ewa 137  
 Dorosz Krzysztof SJ 85  
 Drózdź Stanisław 54  
 Dumin Piotr 46  
 Dybciak Krzysztof 25  
 Dzierżyński Feliks 197
- E**  
 Elin Mila 142  
 Eliot Thomas Stearns 50  
 Enzensberger Hans Magnus 50
- F**  
 Faryno Jerzy 9  
 Feuerbach Ludwig Andreas von  
 132  
 Fijałkowska Barbara 46  
 Fik Ignacy 67  
 Fiut Aleksander 201  
 Foucault Michel 57
- G**  
 Gałczyński Konstanty Ildefons  
 189  
 Gałuszka Jacek 58  
 Garliński Józef 25, 27, 82  
 Gąsiorowski Krzysztof 42, 48, 54  
 Gębala Stanisław 228, 230  
 Gierek Edward 46  
 Gierulanka Danuta 150  
 Gilly Adolfo 10  
 Głowiński Michał 132  
 Gombrowicz Witold 24, 26, 61,  
 149, 231  
 Gomułka Władysław 40, 46

- Goody John 240  
 Goszczyński Seweryn 171  
 Gretkowska Manuela 192  
 Grochowiak Stanisław 126  
 Grydzewski Mieczysław (pierw. Mieczysław Grützhändler, późn. Grycendler) 86  
 Grynberg Henryk 26  
 Guilley-Chmielewska Halszka 29  
 Gutkowska Barbara 231, 232
- H**abielski Rafał 86, 98  
 Hadaczek Bolesław 31  
 Hajduk Ryszard 163  
 Hanuszewska Elżbieta 33  
 Haupt Zygmunt 26, 28  
 Hebbel Fryderyk Chrystian (właśc. Christian Friedrich Hebbel) 19, 157  
 Herling-Grudziński Gustaw 26, 29  
 Hernas Czesław 59  
 Hertz Paweł 65  
 Hierowski Zdzisław 163  
 Hitler Adolf 162, 167  
 Hłasko Marek 26  
 Hurnik Elżbieta 243  
 Husserl Edmund 150, 151
- I**nnatowicz Janusz Artur 86  
 Ingarden Roman 150  
 Irzykowski Karol 19, 37, 67, 68—69, 78, 157  
 Iwasiów Inga 15, 58  
 Iwaszkiewicz Jarosław 189
- J.Cz.** — zob. Czachowska Jadwiga
- Jadacki Jacek Juliusz 106  
 Jagodziński Zdzisław 25, 27, 82  
 Jakóbczyk Jan 27, 29  
 Jakubowski Jan Zygmunt 37, 38, 53  
 Jan Kazimierz zob. Jan II Kazimierz Waza, król  
 Jan II Kazimierz Waza, król 68  
 Janion Maria 56, 86, 94, 101, 102, 171, 174, 221, 222  
 Jankowski Jerzy 142  
 Janus Elżbieta 9  
 Jarzębski Jerzy 191  
 Jastrun Mieczysław 50, 116, 124—125  
 Jaszcz zob. Szczepański Jan Alfred  
 Jaus Hans Robert 61  
 Jaworska Justyna 240  
 Jaworski Stanisław 13  
 Jeremić Dragan 102  
 Jertzyna Zbigniew 42, 54  
 Jezus Chrystus 93  
 Joachimiak Zbigniew 51  
 Joyce James (właśc. James Augustine Aloysius Joyce) 149  
 Juszczyk Andrzej 243
- K**aden-Bandrowski Juliusz 68  
 Kanarek Romuald 67  
 Karpowicz Tymoteusz 135  
 Kawiński Wojciech 54  
 Kijonka Tadeusz 201  
 Kijowski Andrzej 67, 77, 78, 204, 205  
 Kisiel Marian 11, 21, 37, 41, 46, 57, 71, 72, 86, 88, 97, 101, 102, 103, 104, 108, 112, 116, 120, 207, 228, 244

- Kleiner Juliusz 129  
 Klimaszewski Bolesław 30, 61,  
 92  
 Kłak Tadeusz 211  
 Kłosiński Krzysztof 80, 202, 203,  
 241  
 Koczanowicz Leszek 12  
 Kołakowski Leszek 215  
 Kołodziejczyk Dariusz 81  
 Komornicka Maria 224  
 Konwicki Tadeusz 118  
 Koperski Jerzy 41, 42, 46, 48, 49,  
 50, 53  
 Korfanty Wojciech 166  
 Kornhauser Julian 40  
 Korzeniewska Ewa 68  
 Kosiński Jerzy 27, 29  
 Kossak (1° v. Szczucka, 2° v. Szat-  
 kowska) Zofia 27, 29  
 Kościuszek Tadeusz 79  
 Kott Jan 190  
 Kowalczykowa Alina 174  
 Kowalska Janina 28  
 Koźmian Kajetan 174  
 Kranz Judith 188  
 Krasicki Ignacy, bp 192  
 Krasuski Krzysztof 67  
 Kridl Manfred 13, 22, 79, 81, 82,  
 84, 173  
 Kruczkowski, introligator 166  
 Kryszak Janusz 43, 84, 85  
 Krzemieniowa Krystyna zob.  
 Krzemień-Ojak Krystyna  
 Krzemień-Ojak Krystyna 215  
 Krzemień-Ojak Sław 215  
 Kubisz Paweł 159  
 Kucner Mieczysław 42, 51, 54  
 Kudelski Zdzisław 25  
 Kuncewicz Piotr 38  
 Kuncewiczowa Maria 27, 28,  
 99—114, 243  
 Kuniczak Wiesław 27, 29  
 Kuraś Józef, pseud. „Ogień” 197  
 Kurek Jalu (właśc. Franciszek  
 Kurek) 142  
 Kurowicki Jan 42  
 Kuzik Aleksander 121  
 Kwiatkowski Jerzy 38, 39, 40,  
 115, 190, 203, 204, 207, 208  
 Lechoń Jan (właśc. Leszek Sera-  
 finowicz) 149, 179, 183  
 Leciński Maciej 58  
 Lem Stanisław 32  
 Lenin Władimir Iljicz (właśc.  
 Władimir Iljicz Uljanow) 50  
 Leszin Jerzy — zob. Koperski  
 Jerzy  
 Leszin-Koperski Jerzy — zob.  
 Koperski Jerzy  
 Leśmian Bolesław (właśc. Bole-  
 sław Lesman) 61, 69  
 Lévi-Strauss Claude 50  
 Ligęza Wojciech 61, 92  
 Lipski Leo (właśc. Leo Lip-  
 schütz) 26, 28  
 London Jack (właśc. John Grif-  
 fith Chaney) 71  
 Lubas Regina 92  
 Łempicki Zygmunt 72  
 Łepkowski Tadeusz 10  
 Łobodowski Józef 27  
 Łotman Jurij Michajłowicz 9  
 Łukasiewicz Jacek 115—129, 243  
**M.K.** — zob. Kisiel Marian  
 Maciąg Włodzimierz 221

- Maciejewski Janusz 132  
 Maciejewski Marian 174  
 Mackiewicz Józef 24, 25, 26, 27  
 MacLean Alistair 188  
 Madyda Aleksander 33  
 Maginot André 161  
 Majerski Paweł 54  
 Malczewski Antoni 171  
 Mannheim Karl 133  
 Marcel Gabriel 50  
 Markiewicz Henryk 11, 23, 36,  
 187—197, 244  
 Markiewicz Zygmunt 22, 23, 24,  
 26, 29  
 Markowski Michał Paweł 61  
 Marks Karol (właśc. Karl Hein-  
 rich Marx) 50  
 Maroszczuk Grażyna 58  
 Márquez Gabriel García (właśc.  
 Gabriel José de la Concordia  
 García Márquez) 188  
 Mateja Jan, ks. 165  
 Maupassant Guy de (właśc.  
 Henri René Albert Guy de  
 Maupassant) 167  
 Mayenowa Maria Renata 9  
 Miciński Tadeusz 69  
 Mickiewicz Adam 79, 116, 129,  
 174, 175, 176, 177, 178, 195, 204,  
 224  
 Międzyrzeczki Artur 92  
 Mikołajczyk Stanisław 164  
 Mikulski Stanisław 165  
 Miłosz Czesław 25, 26, 61, 199,  
 201—208, 241, 244  
 Mocarski Tadeusz 40  
 Mokranowska Zdzisława 27, 28  
 Mołojec Bolesław 197  
 Mostwin Danuta 27, 29  
 Mounier Emmanuel 50, 119  
 Mroczkowska Marta 84  
 Mrozek Sławomir 227—233, 244  
 Mróz Maria 10  
 Myśliwski Wiesław 235—242  
 Nabokov Vladimir Vladimiro-  
 vich 188  
 Naglerowa Herminia 28  
 Nałkowska Zofia 69, 191  
 Nawarecki Aleksander 27, 28,  
 195  
 Nęcka Agnieszka 58  
 Nietzsche Friedrich 150, 151  
 Norwid Cyprian Kamil 136, 138,  
 139, 163, 174, 204  
 Nowaczyński Adolf 69  
 Nowakowski Tadeusz 27  
 Nowicki Krzysztof 40, 52  
 Noworzyn Ewa 27, 29  
 Nowotko Marceli (właśc. Marce-  
 li Nowotka) 197  
 Nycz Ryszard 12, 29  
 Nyczek Tadeusz 36, 54, 189  
 Obertyńska Beata 28  
 Obremba Maria 232  
 Odojewski Włodzimierz 26, 27,  
 28  
 Olejniczak Józef 25, 27, 29, 82  
 Opacki Ireneusz 25, 27, 82,  
 171—185, 244  
 Opacki Józef, pseud. „Mohort”  
 171  
 Ordon Juliusz Konstanty 81  
 Ortwin Ostap (właśc. Oskar Kat-  
 zenellenbogen) 67, 76  
 Osmańczyk Edmund Jan 159  
 Otto Rudolf 50

- Paclawski Jan 238  
 Pankowski Marian 26—27, 28  
 Paprocki Stanisław J. 22, 25, 26  
 Parnicki Teodor 27, 86, 122, 148, 149  
 Passendorfer Jerzy 165  
 Pasternak Boris Leonidowicz 204, 205  
 Pasterska Jolanta 244  
 Pasterski Janusz 243  
 Pawlikowski Michał Kryspin 25  
 Paźniewski Włodzimierz 139  
 Peiper Tadeusz 13, 43, 49, 50, 135, 142, 143  
 Piasecki Sergiusz 25, 28  
 Picasso Pablo Ruiz (właśc. Pablo Diego José Francisco de Paula Juan Nepomuceno María de los Remedios Cipriano de la Santísima Trinidad Ruiz y Picasso) 224  
 Piechal Marian 235, 236  
 Pietrasik Zdzisław 237  
 Pietrkiewicz Jerzy 27, 29  
 Piłat Poncjusz (Pontius Pilatus) 169  
 Pindór Ewa zob. Tutaj Ewa  
 Piotrowska Beata 235  
 Piskor Stanisław 139  
 Pitigrilli (właśc. Dino Segre) 188  
 Piwińska Marta 174  
 Piwowar Lech 43, 92  
 Płoski (Stanisławski) Stanisław 68  
 Pol Wincenty 171  
 Pomirowski Leon 67  
 Poprawa Adam 120  
 Potocki Antoni 69  
 Poulet Gorges 7, 60  
 Prus Bolesław (właśc. Aleksander Głowacki) 79, 194  
 Pruszyński Ksawery 81, 82, 83, 84  
 Przerwa-Tetmajer Kazimierz 224  
 Przyboś Julian 39, 43, 50, 138, 140, 141, 142, 210, 211, 212, 214, 238, 240  
 Putrament Jerzy 167  
 Pyka Gotfryd 81  
 Pytasz Marek 25, 27, 82  
  
**R**adziwon Marek 236  
 Remarque Erich Maria (właśc. Erich Paul Remark) 161  
 Rembrandt Harmenszoon van Rijn 224  
 Reymont Władysław Stanisław 194  
 Rilke Rainer Maria 50  
 Romanowiczowa Zofia 27, 28  
 Roosevelt Franklin Delano 159  
 Rosiek Stanisław 38  
 Roszko Janusz 81  
 Różewicz Tadeusz 61, 118, 124, 183, 209—225, 230, 231, 244  
 Rubens Peter Paul 224  
 Rudnicki Lucjan 50  
 Ruszar Józef Maria 244  
 Rydz-Śmigły Edward 161  
 Rymkiewicz Jarosław Marek 195  
 Rzymowski Wincenty 69  
  
**S.Kr.** — zob. Kryska Sławomir 40  
 Sambor Michał — zob. Chmielowiec Michał



- Sandauer Artur 115, 138, 190  
 Sartre Jean-Paul 50  
 Schiller Friedrich (właśc. Johann Christoph Friedrich von Schiller) 46  
 Schulz Bruno 61  
 Siemion Wojciech 165  
 Sienkiewicz Henryk 196  
 Sieroszewski Waław 69  
 Siwicka Dorota 174  
 Skrzyposzek Chrystian 28  
 Sławek Tadeusz 139, 153  
 Sławińska Irena 205  
 Sławiński Janusz 61, 149, 213  
 Słowacki Juliusz 82, 177  
 Sowiński Józef 81  
 Spitzer Leo 60  
 Sprusiński Michał 42  
 Stachura Edward 49, 54  
 Staff Leopold 214, 224  
 Stala Marian 201  
 Stalin Josif Wissarionowicz 93, 159, 164, 169  
 Stempowski Jerzy 116  
 Stern Anatol 43, 142  
 Sterna-Wachowiak Sergiusz 50, 52  
 Straszewicz Czesław 24, 27  
 Sugiera Małgorzata 228, 229  
 Sulima Roch 240  
 Szałagan Alicja 68  
 Szaniawski Klemens 15, 58  
 Szaruga Leszek 41  
 Szawerna-Dyrszka Anna 27, 29  
 Szczepański Jan 159  
 Szczepański Jan Alfred 210  
 Szewczyk Wilhelm 159, 163, 166  
 Szuba Andrzej 139  
 Szybownic Eliza 58  
 Szymański Wiesław Paweł 68  
 Szymborska Wisława 61, 124  
 Szymutko Stefan 145—155  
 Świetlicki Marcin 192  
 Święch Jerzy 16, 84, 85, 98  
 Tarnawski Wit 26  
 Tatarkiewicz Władysław 174  
 Taylor Nina — zob. Taylor-Terlecka Nina  
 Taylor-Terlecka Nina 25, 26, 84, 85  
 Teilhard de Chardin Pierre 50  
 Terlecki Tymon 22, 26, 79—98  
 Themerson Stefan 27, 29  
 Thibaudet Albert 116  
 Timoszewicz Jerzy 116  
 Tokarz Bożena 42  
 Turowicz Jerzy 201  
 Tutaj Ewa 239  
 Tuwim Julian 189  
 Twardowski Jan, ks. 165  
 Tyrmand Leopold 27  
 Tyszkiewicz Beata 165  
 Ułasz Stanisław 244  
 Uniłowski Krzysztof 27  
 Wasadze Akakij Georgijewicz 103  
 Velázquez Diego Rodriguez de Silva y 224  
 Vincenz Stanisław 26, 27, 28  
 Wajda Andrzej 167  
 Wał Anna 243  
 Wallace Edgar 71, 188

- Wańkowicz Melchior 27  
Warkocki Błażej 58  
Waškiewicz Andrzej Krzysztof  
14, 39, 41, 42, 45, 48, 52, 53, 54,  
131—144  
Watt Ian P. 240  
Wazyk Adam 43, 50, 142  
Weinrich Harald 61  
Werner Andrzej 76  
Wharton William 149, 188  
Wiegand Ewa 238  
Winawer Bruno 69  
Witan Jan 38  
Witkacy — zob. Witkiewicz Stanisław Ignacy (Witkacy)  
Witkiewicz Stanisław Ignacy (Witkacy) 61  
Witkowska Alina 96, 97, 174  
Wittgenstein Ludwig 50  
Witwicki Władysław 106  
Wojtyła Karol 162—163  
Woltersdorf Maria Irmina —  
zob. Żukrowska Maria  
Wójcik Włodzimierz 243  
Wróbel Elżbieta 243  
Wyka Kazimierz 37, 38, 53, 115,  
132  
Wyskiel Wojciech 30  
Wyspiański Stanisław 182  
Zagajewski Adam 40  
Zahorska Stefania 28, 29  
Zaleski Marek 149  
Załuski Zbigniew 167  
Zawada Andrzej 40, 120  
Zawistowski Władysław 51  
Zaworska Helena 77, 99, 107  
Zbierska-Mościcka Judyta 7  
Zdziebło Dominik, ps. „Kordian” 164  
Zévacó Michel 188  
Zgorzelski Czesław 172, 173  
Ziemny Aleksander 190  
Ziętek Jerzy 164  
Żeleński-Boy Tadeusz 67  
Żernicki Janusz 42, 45, 48, 54  
Żeromski Stefan 182, 191  
Żółkiewski Stefan 9, 60, 77,  
132—133  
Żukrowska Jadwiga 161  
Żukrowska Maria 165  
Żukrowski Wojciech 159—170,  
244  
Żukrowski Zygmunt 159—160  
Żylińska Jadwiga 168

Marian Kisiel

## **Critica varia**

### Summary

The book collects texts of different types: cross-sectional sketches, critical portraits, interviews as well as laudations of great poets and writers. It is a meeting with a historio-literary *varietas*, and faces privatized (personal) past of a reading. The 20th century literature, seen in fragments, shreds or reflections, is, thus, becoming a map of possible peregrinations and meetings. The author does not conceal that the nature of reading is looking for important meanings regardless of time. That is why, combining authors of different generations, schools and poetics, the author tries to see them in a joint experience of reality and literature. It is also a personal book as it refers to outstanding figures of the Polish literary culture the author met or entered into a cognitive dialogue with.

Мариан Кисель

## **Critica varia**

### Резюме

В книге собраны тексты разного плана: эссе-обозрения, критические портреты, интервью, а также хвалебные речи, написанные в честь великих поэтов и писателей. Это встреча с литературоведческим *varietas*, в сопоставлении с частным (личным) прошлым прочтения произведения. Литература XX века, увиденная во фрагментах, отрывках или отражениях, становится таким образом картой возможных странствований и встреч. Автор не скрывает того, что суть чтения заключается в поиске важных значений, вне зависимости от времени. Именно поэтому, объединяя творцов разных поколений, школ и поэтик, он старается увидеть их в общем опыте действительности и литературы. Это также личностная книга, поскольку в ней представлены выдающиеся представители польской литературной культуры, с которыми автор встречался или вел познавательный диалог.

Redaktor Małgorzata Pogłódek  
Fotografia Autora na skrzydełku okładki Maria Śliwa  
Projektant okładki Tomasz Gut  
Korektor Mirosława Żłobińska  
Łamanie Grażyna Szewczyk

Copyright © 2013 by  
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego  
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336  
ISBN 978-83-226-2191-2 (wersja drukowana)  
ISBN 978-83-8012-212-3 (wersja elektroniczna)

Wydawca  
**Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego**  
**ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice**  
[www.wydawnictwo.us.edu.pl](http://www.wydawnictwo.us.edu.pl)  
e-mail: [wydawus@us.edu.pl](mailto:wydawus@us.edu.pl)

Wydanie I. Liczba arkuszy drukarskich: 16,0. Liczba arkuszy wydawniczych: 12,5. Cena 20 zł (+ VAT). Publikację wydrukowano na papierze Ecco Book Cream 80 g. Do składu użyto pisma Palatino Linotype oraz Cambria. Druk i oprawę wykonano w drukarni PPHU TOTEM, ul. Jacewska 89, 88-100 Inowrocław.



Cena 20 zł (+ VAT)

Marian Kisiel  
Critica varia

Marian Kisiel jest profesorem zwyczajnym Uniwersytetu Śląskiego, kieruje Zakładem Literatury Współczesnej w Instytucie Nauk o Literaturze Polskiej im. Ireneusza Opacskiego. Zadebiutował jako krytyk broszurą *Götterdämmerung, emigracja wewnętrzna, reduta. O literaturze i pokoleniu literackim lat osiemdziesiątych* (1983). Od tego czasu opublikował kilkanaście książek, m.in. *U podstaw twórczości Adama Czerniawskiego* (1991), *Świadectwa, znaki. Glosy o poezji najnowszej* (1998), *Od Różewicza. Małe szkice o poezji* (1999), *Zmiana. Z problemów świadomości literackiej przełomu 1955–1959 w Polsce* (1999), *Pamięć, biografia, słowo. Szkice o poetach dwóch generacji* (2000), *Pokolenia i przełomy. Szkice o literaturze polskiej drugiej połowy XX wieku* (2004), *Przypisy do współczesności* (2006), *Ananke i Polska. O liryce Zdzisława Stroińskiego* (2010), *Ruiny istnienia. Szkice o poetach mniej obecnych* (2013). *Critica varia* ukazują się na trzydziestolecie debiutu krytycznego Autora.

ISSN 0208-6336  
ISBN 978-83-8012-212-3